בהעלותך

א. מן הפסוק בפרשתנו[1] "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם אני ה' אלקיכם" מעתיק רש"י "על עולותיכם" ומפרש: "בקרבן צבור הכתוב מדבר".

וצלה"ב:

א) לכאורה דיו שיאמר "בקרבן ציבור"*, ועכצ"ל דאף שאינו כותב "על עולותיכם וגו'"[2] — כולל גם "וזבחי שלמיכם" דלהלן בכתוב.

ב) מנין לרש"י בפשש"מ שהמדובר הוא בקרבן צבור דוקא ולא בקרבן יחיד?

יש מפרשים*[2] דההכרח דרש"י הוא (כבספרי ובגמרא[3]) דלמדין מהיקש משלמים, דמה שלמים של צבור (כדי יליף התם) אף עולה של צבור.

אבל כמדובר כמ"פ, רש"י מפרש כל הדרוש להבנת פשש"מ (לימוד המתחיל בבן חמש) ואינו סומך על המבואר בספרי וגמ' וכו'. ואם להיקש זה נתכוון רש"י הו"ל לבארו (או עכ"פ לרמזו בכתבו "כדאי' בספרי" וכיו"ב).

ג) עפהנ"ל — פרש"י זה מדבר ב"הכתוב", ולא שלמדין חלקו מחלקו.

ב. אח"כ מעתיק רש"י "אני ה"א" ומפרש[4]: "מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות שנא' ותקעתם הרי שופרות, לזכרון הרי זכרונות, אני ה"א זו מלכיות וכו'".

וצלה"ב:

א) כמדובר כמ"פ[5] אין דרכו של רש"י — המפרש פשש"מ — ללמד ההלכות הנדרשות מהפסוק, ואינו מביא דרשת רז"ל עה"פ אלא במקום שדרשת רז"ל מוכרחת להבנת פשטות העניינים — ובנדו"ד, מה חסר בהבנת פשטות הכתוב שלכן מוכרח רש"י להביא הלימוד בהלכה?

ב) ויתירה מזו: פי' הכתוב "ותקעתם גו' והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם" פשוט הוא — ציווי לתקוע בחצוצרות שעי"ז יהיו נזכרים לפני ה' — זכפירוש הכתוב שלפנינו — ואילו רש"י מפרשו דלא כפשוטו, ד"ותקעתם" הוא (פסוקי) שופרות, ו"זכרון" הוא (פסוקי) זכרונות?

ועד"ז בפי' "אני ה' אלקיכם" שבסיום הכתוב, כבר פרש"י לפנ"ז בפ'

---

1) בהעלותך י, י.

*1) משא"כ בפרש"י ויקרא (א, ב): בקרבנות נדבה דיבר הענין — ללמדך שכל הקרבנות שבכל "הענין" (עד "ואם תקריב" — ב, יד) נדבה הן.

2) ויל"ע בכת"י ובשאר דפוסי רש"י.

*2) רא"מ. גו"א. ועוד.

3) ספרי עה"פ (וראה במפרשים שם). ערכין יא, סע"ב.

4) מספרי עה"פ (והובא גם בילש"ש עה"פ). וראה תו"כ אמור כג, כד.

מה שכותב רש"י "מכאן למדנו כו'" (ולא "מלמד כו'" וכיו"ב), י"ל שכוונתו לשלול את דרשות הת"ק דספרי כאן וד"ת"כ שם. וטעם השלילה — דאינן מתאימות או שאינן מוכרחות בפשש"מ.

5) ראה לקו"ש חי"ב ע' 103 הערה 3. ובכ"מ.

וארא, ד"אני ה' " פירושו "נאמן לשלם שכר טוב כו' " ומוסיף "ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש בכ"מ". ולפ"ז בפשטות יש לפרש כן גם בפסוק דילן: "אני ה"א — נאמן לשלם שכר". ולמה מפרש רש"י כאן: א) באופן אחר. ב) דלא כפשוטו כלל — דקאי על פסוקי מלכיות.

— וכנרמז גם בלשון רש"י עצמו "מכאן למדנו כו' " שאי"ז המשמעות הפשוטה של תיבות אלו.

ג) רש"י מעתיק מן הכתוב התיבות "אני ה"א" — אבל מפ' גם התיבות "ותקעתם" ו"לזכרון" הנאמרות לפנ"ז, ועפ"ז הו"ל להעתיקן ג"כ, או לפרשן לפנ"ז בדבור בפ"ע.

ג. עוד יש לדייק בדברי רש"י:

א) למה לא הקדים רש"י לפירושו "דרשו רבותינו" וכיו"ב, כדרכו בכ"מ? שאין הכתוב מתיישב ע"פ פשוטו ומוכרח לפרשו ע"פ דרשת רז"ל.

ב) בסיום פירושו הוסיף רש"י "וכו' ", וצלה"ב מה מרמז בזה? וכיון שמדמביאו משמע שהרמז שייך לפי' רושו — הו"ל לבארו.

ג) בפ' אמור, פרש"י "זכרון תרועה — פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות" וכאן שינה וסתם "זכרונות" "שופרות"?

ד. והביאור בזה יובן בהקדים תמי' נוספת:

דובר כמ"פ שדרכו של רש"י בפירושו עה"ת לפרש כל דבר הסתום בפשש"מ — ועפי"ז צלה"ב, למה לא פירש רש"י התיבות "וביום שמחתכם" (הנאמרות בתחלת הכתוב) — באיזה יום שמחה הכתוב מדבר, דהרי א"א לפרשם על ימי ה"מועדים לשמחה" דהרי נזכרו תיכף לאח"ז: א) בפ"ע ב) ובוא"ו המוסיף על הקודם "ובמועדיכם"[10].

בספרי עה"פ מפרש: "וביום שמחתכם — אלו שבתות"[11]. אבל: א) א"כ הו"ל לרש"י לפרש זה. ב) א"א לרש"י — ע"פ שיטתו בפירושו — לפרש כן ד(בפשטות הכתובים) לא מצינו ענין השמחה בשבת, שיהא נקרא עש"ז "וביום שמחתכם" סתם, ובפרט כשנאמר בסמיכות ל"ובמועדיכם" שבהם מפורש בקרא שמחה "ושמחת בחגיך וגו' "[12]. ולהעיר דאפילו ע"ד ההלכה וכו' אין זה פשוט כ"כ[13].

[ואין לומר דכונת הכתוב לימי שמ-

---

6) ו, כ. וראה ג"כ פרש"י אמור כג, כב. וראה בארוכה לקו"ש שם ע' 83 ובהערות 5, 6 שם.

7) ראה לקו"ש ח"י ע' 152 ובהנסמן בהערה 13 שם.

8) כג, כד. וראה בארוכה לקו"ש חי"ב הנ"ל בביאור פרש"י זה.

9) ראה לקו"ש ח"י ע' 13 ובהנסמן בהערה 1 שם.

10) בחזקוני כאן: "ביום שמחתכם דהיינו מועדיכם". אבל מובן דאינו ע"פ פשש"מ, וכבפנים.

11) וכ"ה בילקוט. וראה תו"ת.

12) ראה טז, יד. ובנוסח התפלה דש"לש רגלים: מועדים לשמחה.

13) ע"ד ההלכה: ראה שו"ע אדה"ז סרמ"ב ס"א ובקו"א שם סק"ב. לקו"ש ח"ד ע' 1090 הערה 31. וראה בארוכה

חה סתם, היינו שמחה פרטית של איש פרטי דכשמביא אז קרבן לה' [14] צריך לתקוע כו' — שהרי, כנ"ל, פרש"י "עולותיכם — בקרבן צבור הכתוב מדבר").

— ומכיון שאין רש"י מעורר כלום בפירוש תיבות אלו עכצ"ל [15] שלדעתו של רש"י מובנות הן מעצמן ואינן זקוקות לפירוש.

ה. והביאור:

בפסוק לפנ"ז נאמר "וכי תבואו מלחמה גו' והרעותם גו' ונזכרתם גו' ונושעתם מאויביכם גו' " ובהמשך לזה נאמר בפסוק דילן "וביום שמחתכם" (בוא"ו החיבור), היינו שכתוב זה בא בהמשך להפסוק שלפניו, שעפי"ז מובן בפשטות ד"וביום שמחתכם" הכוונה ליום שמחה שיעשו לאחרי ד"ונושעתם" — נצחון המלחמה — להודות ולהלל להקב"ה על ישועתם מידי אויביהם [16].

— ומלמדנו הכתוב (דנוסף על "והרעותם בחצוצרות וגו' " בעת המלחמה, הרי) "וביום שמחתכם" — לנצחון המלחמה — "(ובמועדיכם וגו') ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו' ".

ועפ"ז מובן בפשטות ההכרח לפרש ד"עולותיכם" היינו "קרבן צבור": כיון דכל הדברים והימים שבכתובים אלה ("כי תבואו גו' בארצכם גו' ונושעתם גו' וביום שמחתכם ובמועדיכם גו'") עניני צבור הם, כנ"ל, מובן שגם המשך הכתוב "(ותקעתם בחצוצרות) על עולותיכם וגו' " "בקרבן צבור הכתוב מדבר". ו"הכתוב" — היינו גם "זבחי שלמיכם".

ו. והנה עפ"י הנ"ל דפסוק זה נאמר בהמשך להפסוק דלפניו, מובן ג"כ דאין לפרש "אני ה"א" הנאמר כאן כפירושו בשאר מקומות "נאמן לשלם שכר" דהרי מפורש בפסוק הקודם דישלם שכר: "והרעותם בחצוצרות" (ועי"ז) "ונושעתם מאויביכם" — ומאי קמ"ל קרא יתרה בפסוק הבא תיכף לאח"ז דגם על "ותקעתם גו'" ישלם שכר.

ולכן מפרש רש"י שהיתור ד"אני ה"א" הנאמר כאן בא ללמד הלכה. ולכן מדייק רש"י בלשונו וכותב "מכאן למדנו", היינו שאינו בא לפרש פירושן של התיבות "אני ה"א" (כי פירושן כפשוטן), אלא לפרש הנלמד מהן.

וממשיך רש"י: "מלכיות עם זכרונות ושופרות שנא' ותקעתם הרי שופרות זכרון הרי זכרונות אני ה"א זו מלכיות". ואין כוונתו לפרש ד"ותקעתם גו' זכרון" הוא אמירת פסוקים (ש"ה"ז — היפך הפשט); אלא שבזה שהכתוב מוסיף כאן "אני ה"א" (אף שכבר נאמר בפסוק שלפניו שישלם שכר) מלמדנו דכשיש (תוכן של) שופר

שד"ח פאת השדה מערכת אל"ף כללים סי' פב. אמבוהא דספרי כאן. וראה צפע"נ עה"ת כאן. ע"ד הקבלה וחסידות: ראה לקו"ת צו יא, ד ואילך וש"נ. ובכ"מ.

14) וע"ד קרבן שלמי תודה — הודאה על נס כו' (פרש"י צו ז, יב), וכיו"ב.

15) כי כשאין לרש"י ביאור ע"ד ה' פשט כותב "איני יודע" (פרש"י תולדות כח, ה. ועוד (נסמנו בלקו"ש ח"ה ע' 1 בשוה"ג להערה 2)).

16) וכן פי' בראב"ע.

רות וזכרונות צריך לצרף עמהם גם (תוכן של) מלכיות[16] —

דכשם שבפסוק זה "שנא' ותקעתם הרי (יש תוכן של) שופרות (ע"י תקיעה), לזכרון הרי (יש תוכן של) זכרונות (שנזכרים לפני אלקיכם)" מוסיף (קרא יתרה) "אני ה"א זו מלכיות", כמו"כ בכל פעם שצ"ל זכרונות ושופרות (בין כפשוטו כבנדו"ד, בין אמירת פסוקים בר"ה) צ"ל עמהן מלכיות.

ולכן מדייק רש"י ואינו כותב "פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות" (כבפ' אמור) אלא "זכרונות גו' שופרות", שהרי בנדו"ד אין הכוונה לפסוקי זכרונות ושופרות אלא כפשוטו, כנ"ל.

ז. בסגנון אחר קצת: גם לרש"י פי' הכתוב הוא כפשוטו (ולכן א"צ לפרשו, וכמו שלא פירש קרא דלפניו — היינו) שצ"ל רק "ותקעתם" והכתוב מבטיח שעי"ז יהיו לזכרון גו' —

וכמו בקרא שלפניו: והרעותם בחצוצרות (ועי"ז) ונזכרתם גו' ונושעתם מאויביכם,

אלא שצריך ביאור: קרא יתרה "אני ה"א" — למה לי,

ומתרץ: מכאן למדנו כו'.

ח. והנה יש מקום להתלמיד ממולח לשאול: למה משנה רש"י ופתח ב"מלכיות (אח"כ) זכרונות ו(אח"כ) שופרות" — וכן הוא בהתפלה דר"ה — משא"כ ע"פ הגלמד מכאן — הסדר בכתוב*[17] (לפרש"י) — הוא שמתחיל בשופרות אח"כ זכרונות ומסיים במלכיות?

ולכן מסיים רש"י "וכו'" — כוונתו להמשך דברי הספרי, וז"ל: אם כן מה ראו חכמים לומר מלכיות תחלה ואח"כ זכרונות ואח"כ שופרות (ומתרץ) המליכהו עליך תחלה, ואח"כ בקש רחמים מלפניו כדי שתזכר לו[18] ובמה בשופר.

ולכן כשרש"י מביא הדין דחכמים — מביאו ג"כ בסדר זה.

ואין רש"י מעתיק וכותב זה בפירוש, אלא מרמז ב"וכו'", כי קושיא זו אינה בפשש"מ.

ט. ויש להמתיק שינוי הסדר בהלימוד כאן — ממש"נ בקרא ע"פ פנימיות העניינים: בענין מלכיות זכרונות ושופרות מבואר[19] ד"שופרות" היינו בינה, "זכרונות" — ז"א ו"מלכיות" — מלכות. והנה בתורה (שהיא מלמעלמ"ט) מובאים העניינים

---

16) בדפוס שני הגירסא: מכאן למדנו מלכיות זכרונות ושופרות. אבל בפשטות גם לגירסא זו יל"פ כבפנים, דמכאן למדנו הסדר (השלם) דמלכיות זכרונות ושופרות.

17) כאן, אבל באמור (כג, כג-כד) לדעת רע"ק (בספרא שם) הסדר: ה' אלקיכם (מלכיות) בחודש הז' גו' זכרון (אלו הזכרונות) תרועה (אלו השופרות).
והטעם: באמור — לפרש"י שם — פשש"מ קאי בפסוקי זכרונות ושופרות ולכן נכתבו כסדרן, משא"כ כאן.
ועפ"ז מתורצת קושית המשכיל לדוד על הסדר בקרא — כאן. וראה לקמן הערה 20.

18) וביל"ש הגירסא: שיזכור לך.

19) ראה סידור האריז"ל תפלת מוסף דר"ה. פע"ח שער כו פ"ה. וראה אוה"ת דרושים לר"ה ע' א'תת ואילך. סיום המשך תרס"ו. ועוד.

*) אבל לרש"י שם אין זה פשש"מ שם.

כאן[20] לפי סדרם מלמעלה למטה: מתחיל משופרות — בינה, אח"כ זכרונות — ז"א, ואח"כ מלכות. אבל סדר עבודת האדם (שהיא מלמטלמ"ע) מתחיל בדרגא התחתונה ועולה מדרגא לדרגא מלמטלמ"ע, לכן בתפלה הסדר הוא: מתחיל ב"מלכיות" כו' — מלכות ואח"כ ז"א ואח"כ בינה.

יו"ד. ביאור המשך הכתובים בעבודתו הרוחנית של כאו"א:

"כי תבואו מלחמה כו' מרמז על מלחמת האדם עם היצה"ר תמיד"[21] שהוא "הצר הצורר אתכם", "כי אין לנו צר הצורר כמוהו"[22]. ובפרט בשעת התפלה ד"שעת צלותא שעת קרבא"[23], שאז בא היצה"ר ללחום נגדו לבלבלו במח"ז כו'.

ומלמדנו הכתוב העצה היעוצה לנצחון המלחמה: "והרעותם בחצוצרות". שבעבודת האדם הו"ע לב נשבר ונדכא ביטול והכנעה, שיתחנן לפני הקב"ה "לרחם עליו . . על נפשו להצילה ממים הזדונים"[24]. ועי"ז "ונז-

---

20) משא"כ באמור (שם) שבכלל לא בא שם הענין בשלימותו (כי פסוקי מלכיות רק "מכאן — למדנו". ועפ"ז גם סרה קושית המפרשים שם על רש"י), כ"א רק בנוגע לעקדת יצחק (כפרש"י שם) — ובזה הרי קדמה העקידה (ובמילא — גם זכרונה) לשופר האיל שנלקח אח"כ. ופשוט.

21) של"ה חלק תושב"כ פרשתנו שנא, א. הובא באוה"ת כאן ע' שע.

22) של"ה שם. וראה צרור המור כאן בשם מדרש הנעלם.

23) זוהר — הובא ונתבאר בלקו"ת תצא (לד, ג. לה, ג) ובכ"מ.

24) תניא פכ"ח.

כרתם לפני ה"א ונושעתם מאויבי-כם".

ואולי יחשוב האדם בנפשו: העבודה הנ"ל מוכרחת בתחלת וראשית העבודה כשיצרו בתקפו ומתגבר עליו; אבל לאחר נצחון המלחמה והישועה מאויביו, ועובד להשי"ת ע"פ טעם ודעת ויש לו תענוג בה, אינו מוכרח הביטול וההכנעה.

מלמדנו הכתוב "וביום שמחתכם גו' ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם גו'": גם לאחר נצחון המלחמה, בעת הקרבת הקרבנות — להתקרב אל ה'[25] צ"ל "ותקעתם גו' על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם" צ"ל "ותקעתם גו' " הביטול וההכנעה[26].

ובעבודתו בהקרבת הקרבנות מפורש בכתוב שהסדר הוא "על עולותיכם (ואח"כ) ועל זבחי שלמיכם גו' ", בתחלה צריך להקריב קרבן עולה שהיא כולה "כליל לה'"[27], ובעבודת האדם: ביטול האדם להקב"ה מכל וכל; ורק לאח"ז מביא קרבן שלמים, היינו: העבודה בקירוב להקב"ה מצד הבנה והשגה שלו — דוגמת קרבן שלמים שיש בזה הנאה לבעליו — נאכל לבעלים.

---

25) דאמאי איקרי קרבן אלא מפני שמקרב (ס' הבהיר סי' מו (קט). ועי"ג כ"ח"ג ה, א. של"ה מס' תענית (ריא, ב). פע"ח שער התפלה פ"ה).

26) ראה של"ה פרשתנו שם: "לא די בקרבן רק שצריך להתעורר בתשובה וכן ביום שמחתכם ומועדיכם כו' כי השמחה קרוב להביא את האדם לידי בעיטה כו'".

27) שמואל א ז, ט.

ובכללות יותר: קרבן עולה היא דוגמת עבודת התפלה[28] שהאדם עולה ומתדבק בהקב"ה; קרבן שלמים שנאכל לבעלים היא דוגמת עבודת האדם בעת עסקו בצרכיו הגשמיים במשך כל היום שצ"ל "כל מעשיך לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו"[29]. ומרמז בהכתוב סדר העבודה שקרבן עולה קדום לקרבן שלמים, כי אסור לאדם להתעסק בצרכיו קודם התפלה[30].

ומדגיש רש"י עוד יותר "בקרבן צבור הכתוב מדבר": אין מספיק שעבודתו בתפלה וביטול תהי' עבודת יחיד — לעצמו, אלא צריך לכלול עצמו עם הצבור, ודוקא "תפלת הרבים היא רצוי' יותר לפני המקום"[31].

(משיחת ש"פ בהעלותך תשכ"ז)

28) ראה לקו"ת פינחס עז, ג ואילך.
29) אבות פ"ב מי"ב. משלי ג, ו. שו"ע או"ח סי' רלא.
30) שו"ע אדה"ז ספ"ט ס"ד.
31) שם סי' צ סי"א.